

Mariana
Enríquez

Kodėl
pavojinga
rūkyti
lovoje

Vertėja iš ispanų kalbos
Augustė Čebelytė-Matulevičienė

Sofoklis

VILNIUS, 2022

Paului ir Čatvinui, mūsų katinėliui

Palauk, kol jį apmausiu,
Kad galėčiau prilupti,
Priversti stebėti mane jo vietoj,
Naktis jam baigsis dar blogiau.

WILL OLDHAM

„Mulquio vakaras“ (*A Sucker's Evening*)

I. Mergaitės palaikai

Mano močiutė labai nemėgo lietaus, todėl pamačiusi, kad dangus niukstosi ir taikosi kristi pirmieji lašai, išeidavo į galinį kiemą, atsinešdavo butelių, pakreipdavo juos gurkliais žemyn ir ligi pusės suvarydavo į dirvą. Sekiodavau jai iš pasakos ir vis klausinėdavau: močiute, kodėl tau nepatinka lietus, kodėl nepatinka. Bet ji tylėdavo, nieko neatsakydavo, tik bedžiodavo žemę kastuvėliu ir bjaurėdamasi drėgmės kvapu raukydavo nosį. Jei išties lydavo, nesvarbu, dulksna ar tikrų tikriausia audra, uždarydavo duris bei langus ir taip pagarsindavo televizorių, kad nustelbdavo lašų ir vėjo šlamesį (jos namo stogas buvo skardinis), o jei liūtis kildavo kaip tik tą valandą, kai rodydavo jos mėgstamiausią serialą „Į kovą!“, neleisdavo nė cyptelėti, nes buvo beviltiškai įsimylėjusi Viką Morou*.

Kitaip nei močiutei, lietus man patiko, nes suminkštindavo išsausėjusią žemę ir palengvindavo darbą, kai išpliekisdavo nenumaldoma kasinėjimo aistra. O, duobės duobutės! Naudodavau tą patį kastuvą kaip močiutė, mažytį, dydžio sulig smėlio žaislu, kokiais paplūdimyje kapstosi vaikai, bet iš metalo ir medžio, o ne plastiko. Žemės gilumoje rasdavau

* Vic Morrow (1929–1982) – amerikiečių aktorius, išgarsėjęs vaidmeniu minime seriale *Combat!* (Čia ir toliau – *vert. past.*)

žalių stiklo duženų tokiais nugludintais kraštais, kad jau nebepjaudavo, tokių nusvidintų akmenėlių, kad panėšėdavo į žvirgždą, arba paplūdimio uolienu gabaliukų. Kaip tokie daiktai atsidūrė mano kieme? kažkas turėjo juos tyčia užkasti. Kartą aptikau pailgą akmenėlį, dydžiu ir spalva panašų į tarakoną, tik be kojų ir ūsų. Vienoje pusėje buvo visiškai lygus, kitoje susiformavę įtrūkimai panėšėjo į besišypsantį veidą. Parodžiau tėčiui, nes buvau įsitikinusi, kad radau kažin kokią vertybę, bet jis paaiškino, jog įbrėžimai atsirado atsitiktinai. Tėtis niekada nesišavėjo iškasenomis. Dar atkapsčiau juodų kauliukų su baltais, jau beveik nusitrynusiais taškeliais, taip pat žalsvo ir melsvo padūmavusio stiklo šukių. Močiutė prisiminė, kad kitados turėjome taip inkrustuotas duris. Kartais žaisdavau su sliekais – dalindavau juos į smulkius gabalėlius. Niršdavau matydama, kaip perkirstas kūnas truputį pasiraito ir galop nušliaužia tolyn, todėl pjaudavau kaip įmanoma tankiau, it svogūną, kad žiedai nebesiliestų ir nebegalėtų suaugti. Nuo seno nemėgau kirmėlių.

Kaulus radau, kai viena audra pavertė galinį kiemą purvyne. Sudėjau juos į kibirą, kurį prikraudavau įvairių gėrybių ir nešdavau prie lauko kriauklės išplauti. Parodžiau tėčiui. Jis tikino, kad tai paukščio, geriausiu atveju jaučio kaulai, o gal kitados nugaišusio augintinio, šuns ar katės. Geriau pagalvojęs nutarė, kad liekanos – vištos, nes prisiminė močiutės turėtą vištidę.

Toks atsakymas būtų mane patenkinęs, jei ne močiutė. Pastebėjusi kaulėlius ėmė rautis plaukus ir šaukti „mergaitė mergaitė“. Bet triukšmas ilgai netruko, nes tėtis nutvilkė ją rūščiu žvilgsniu – nepakęsdavo „prietarų“ (taip vadindavo tokius dalykus), jei močiutės elgesys peržengdavo padorumo ribą. Ji kaipmat suprato suerzinusi tėtį ir prisivertė nusiraminti.

Paprašė, kad duočiau kaulelius, ir aš paklusau, tada paliepė eiti kambarin ir pasistengti užmigti. Truputį pyktelėjau, nes nesupratau, už ką mane baudžia.

Bet vėliau, tą patį vakarą, pasikvietė mane ir viską paaiškino. Tai buvo dešimta ar vienuolikta sesuo, močiutė gerai neprisiminė, nes anais laikais vaikų neskaičiuodavo. Ją, kelių mėnesių kūdikėlį, pasiglemžė karštinė ir nesibaigiantis viduriavimas. Kadangi buvo mergaitė, paguldė ją ant gėlėmis nukloto stalo, suvyniojo į rožinę drobulę ir atrėmė į pagalvėlę. Priišo popierinius sparnelius, kad kuo greičiau nukeliautų į dangų, tačiau prikimšti burnytės raudonų gėlių žiedlapiais negalėjo, nes tai labai gąsdino mamą, mano prosenelę, ir atrodė kaip kraujas. Šeima šoko ir dainavo, kol prireikė išspirti prisiliubusį dėdę ir gaivinti prosenelę, nualpusią nuo verkimo ir karščio. Viena pamaldi indėnė sutiko atlikti gedulines giesmes ir viskas, ko paprašė, buvo tik keli pyragėliai.

– Visa tai nutiko čia, močiute?

– Ne, Salavinoje, Santjage. Buvo labai karšta!

– Jei mergaitė mirė ten, vadinasi, šitie kaulai ne jos.

– Sakau tau, jos. Atsivežiau, kai atsikraustėm. Nenorėjau jos palikti, nes vargšėlė kasnakt graudžiai raudodavo. Pamačiau, jei jau verks, tegul verkia kartu su mumis, naujuose namuose, negi paliksim vieną. Užtat ir atsivežiau. Nebuvo likę nieko daugiau, tik kaulėliai, tai sudėjau į maišą ir užkasiau anava ten, kiemo gilumoje. Niekas nežinojo, nei tavo senelis, nei prosenelė, mat tik aš viena girdėdavau jos raudas. Ir dar tavo prosenelis, bet jis dėdavosi kvailas.

– Tai ji iki šiol verkia?

– Tik tada, kai lyja.

Kitą dieną paklausiau tėčio, ar istorija apie mirusią mergaitę – ne pramanai. Jis atsakė, kad močiutė jau labai garbaus

amžiaus ir nusišneka, bet neatrodė labai užtikrintas, o gal paprasčiausiai nenorėjo apie tai kalbėti. Po kurio laiko močiutė mirė, mes pardavėm namą, aš apsigyvenau viena, nes neturėjau nei vyro, nei vaikų, tėtis įsigijo butą Balvaneroje, prabėgo dešimt metų, ir pasakojimas apie mergaitę nugrimzdo į užmarštį.

Kol vieną naktį kilo audra, ji išdygo prie mano lovos ir ėmė ašaroti.

Mergaitė nepanėši į įprastą vaiduoklį. Ji nekybo ore, nėra išbalusi, nevilki baltų drabužių. Atrodo kaip reikiant papuvusi ir nieko nesako. Pirmą kartą jai pasirodžius pamaniau, kad sapnuoju, todėl bandžiau nubusti iš košmaro, o kai nepavyko, supratau, jog visa tai – tikra, ir įnikau klykti bei verkėti, pasislėpiau po patalais, tvirtai užsimerkiau ir užsikimšau ausis, kad jos negirdėčiau. Tuo metu dar nežinojau, kad ji nebylė. Prireikė kelių valandų, kad išdrįščiau išlįsti. Mergaitė tebebuvo ten, pečius lyg apsiaustu apsigobusi senomis drapanomis. Ištiesusi pirštą rodė laukan, į langą ir už jo plytinčią gatvę. Taip susigriebiau, kad jau diena. Keista regėti numirėlį dieną. Paklausiau, ko iš manęs nori. Užuoat atsakiusi, ji ir toliau baksnojo pirštu, kaip kokiame siaubo filme.

Šokau iš lovos ir pasileidau virtuvėn guminių pirštinių indams plauti. Mergaitė atkakliai sekė man iš paskos. Nebebijojau jos. Apsimovusi pirštines griebiau už kaklo ir kaip reikiant sugniaužiau. Smaugti numirėlį – ne pati geriausia išeitis, bet gilioje neviltyje sunku blaiviai mąstyti. Šiaip ar taip, ji nė nekostelėjo. Viskas baigėsi tuo, kad mano guma aptraukti pirštai aplipo supuvusiais audiniais ir nuo tol buvo aiškiai matyti jos gerklos.

Iki pat tos akimirkos nesusivokiau, kad tai Anchelita, močiutės sesuo. Marksčiausi su viltimi, kad ji išnyks arba

aš nubusiu, bet neišsipildė nei viena, nei kita. Apėjusi aplink ją pamačiau du savadarbius vištos plunksnomis apklijuotus sparnelius, karančius pririštus prie kitados rožinės, o dabar pageltusios ir sudriskusios drobulės. Nusistebėjau, kad per šitiek metų sparnai nesuiro, ir gan isteriškai nusikvatojau, nes mano virtuvėje buvo miręs vaikas, tiksliau, močiutės sesuo, kuri dar ir vaikščiojo, nors buvo trijų mėnesių kūdikio didumo. Nutariau, kad neverta sukti galvos dėl to, kas įmanoma, o kas ne.

Paklausiau, ar ji – mano protetė Anchelita (ją šaukdavo aniems laikams įprastu kreipiniu, nes nespėjo suteikti kitokio vardo), ir taip išsiaiškinau, kad mergaitė nekalba, bet geba atsakyti sukiodama galvą. Tada supratau, kad močiutė nemelavo – kaulėliai, kuriuos iškasiau vaikystėje, buvo ne vištos, o jos sesers.

Taip ir nesupaisiau, ko ji iš manęs nori, nes mergaitė tik linksėjo arba purtė galvą. Aišku buvo tik viena – kažkas nedavė jai ramybės, nes ji ne tik baksnojo pirštu, bet ir sekiojo man iš paskos, kad ir kur eičiau: kai maudydavausi, laukdavo už dušo užuolaidos, kai siusiodavau arba kakodavau, sėdėdavo ant bidė, kai plaudavau indus, stypsodavo prie šaldytuvo, o kai dirbdavau prie kompiuterio, įsitaisydavo greta kėdės.

Pirmąją savaitę mano gyvenimas tekėjo įprasta vaga. Maniau, kad tai tik įtampos sukeltos haliucinacijos ir jos netrukus praeis. Paprašiau poros laisvadienių, ėmiau gerti migdomuosius. Mergaitė niekur nedingo ir kasnakt rymodavo prie mano lovos, laukdama, kol nubusiu. Mane aplankė keli draugai. Iš pradžių svarsčiau neatsakyti į žinutes ir nieko neįsileisti, bet ilgainiui pabūgau juos dar labiau gąsdinti ir sutikau priimti, savo elgesį teisindama išsekimu. Jie patikėjo. Arei kaip vergė, sakė. Nė vienas nematė mergaitės. Laukdama

bičiulės Marinos, įmečiau mergaitę į spintą, bet, mano siaubui ir pasišlykštėjimui, ji ištrūko ir klestelėjo ant fotelio ranktūrio, atsukusi mums tą bjaurų, pažaliavusį veidą. Marina nieko nepastebėjo.

Po kurio laiko išvedžiau mergaitę į gatvę. Nieko. Išskyrus vyriškį, kuris probėgšmais ją nužvelgė, tada grįžtelėjo pasižiūrėti ir kaipmat išėjo iš veido (turbūt nukrito spaudimas), arba poniją, pasileidusią bėgti ir vos nepapuolusią po keturiasdešimt penko maršruto autobuso ratais Čakabuko gatvėje. To ir tikėjausi – kas nors juk turėjo ją matyti, tik, žinoma, nedaugelis. Stengiausi kuo mažiau trikdyti praeivius, todėl tomis dienomis, kai išeidavome kartu, tiksliau, kai ji mane sekdamo, o man nelikdavo kito pasirinkimo, kaip tik leisti jai mane lydėti, nešdavau ją savotiškoje kuprinėje, nes matyti, kaip tokia mažylė mala savomis kojėlėmis, keista ir labai bjauru. Be to, jos veidui pridengti nupirkau brangiausio elastinio binto, įprastai naudojamo nudegimų randams. Ją išvydę žmonės vis dar šlykštisi, tačiau taipgi jaučia gailestį ir šoką. Mato labai sergantį arba sužalotą, bet bent ne mirusį kūdikį.

Spėlioju, ką pagalvotų tėtis, visad skundęsis, kad mirs nesulaukęs anūkų (taip ir atsitiko – nuvyčiau jį dėl šito ir daugybės kitų dalykų). Įtaisiau jai žaislų, kad turėtų kuo užsiimti: lėlių, plastikinių kauliukų ir čiulptukų, kad žiaumotų, bet niekas jos pernelyg nesudomino. Ji ir toliau mosavo tuo prakeiktu pirštu, rodydama į pietus. Atkreipiau dėmesį, kad visada į pietus, nesvarbu, rytas, vakaras ar naktis. Kalbindavau ir kamantinėdavau ją, bet mudviem nepavyko susišnekėti.

Kol vieną rytą atnešė nuotrauką, joje buvo matyti mano vaikystės namai, tie, kurių galiniame kieme aptikau jos kaulus.